

EUSKARAREN ARAUAK ETA ERABILERAK KRIMINOLOGIAREN ALORREAN

HIZKERA INKLUSIBOA
ULERTZEKO ETA ERABILTZEKO JARRAIBIDEAK

Mireia ELIZETXEA
Miriam LÓPEZ
Aitor MANCEBO

AURKIBIDEA: I. Sarrera. II. Seximo linguistikoa eta diskriminazio linguistikoa. 1. III. Zenbait dokumentu eta baliabide jakingarri. IV. Komunikazio inklusiboarako zenbait jarraibide. V. Laburpena eta ondorioak.

I. Sarrera

Ainhoa Altzugurenek Hizkera Juridiko Argia izeneko webgunean aipatzen digu hizkera inklusiboa hizkeran islatzen diren diskriminazio zeinu edo markak baztertzen dituen hizkuntza erabiltzeko modua dela; hau da, hizkuntzaren erabilera sexistari, arrazistari, etnozentrari eta androzentrikoari aurre egiteko, hizkuntzaren erabilera bidezkoa eta integratzailea bilatzen duen hizkera da.

Ainhoak bere webgunean aipatzen digun moduan, hizkera inklusiboan idazteko, kontuan hartu beharko dira ondorengo irizpideak:

- ❖ Jendartearen pentsaera androzentrikoari aurre egiteko kontuz ibili behar da adjektibo eta izenen generoa erabiltzean. Euskararen kasuan, ez da generorik existitzen, baina bai bereizten direla sexuak.
- ❖ Hizkeren eta irudien arteko konbinazioa egiterakoan, funtsezkoa da emakume zein gizonen presentzia bermatzea eta aniztasuna adieraztea.
- ❖ Emakumeei eta gizonei trataera simetrikoa eman behar zaie eta estereotipoak saihestu.
- ❖ Hizkeran islatzen den arrazakeria baztertu behar da eta transexualitatea, homosexualitatea eta kapazitismoa errespetatzen dituzten hitzak erabili behar dira.

Hori guztia kontuan hartzen duen hizkeran komunikatzea funtsezkoa da, eta beraz, komunikazio argiaren bidez edonolako testu edo dokumentuak idaztean ezaugarri horiek buruan izatea garrantzitsua da. Hain zuzen ere, hizkuntzaren gramatika, adjektibo eta izen egokiak erabiltzea beharrezkoa da herritar guztiei zuzentzen den testu bat egin nahi bada.

Diskriminazio zeinu horiei dagokienez, hona hemen adibide batzuk:

- ❖ **Erabilera sexista:** identitate sexualarekin, matxismoarekin, misoginiarekin edo balore femenino erreal edo itxurazkoekin erlazionatutako aurreiritzi kulturalak hitz egiterakoan erabiltzeari dagokion kontzeptua da. Nahiz eta euskaraz generoa ez existitu, sexuak bereizten dira. Ondorioz, adibide hauek erabiltzea aholkatzen da:
 - **Adibidea:** "jaun-andreak", "andre-gizonak", "seme-alabak"...
 - **Adibidea:** "gizakia", "gurasoak"...
- ❖ **Erabilera arrazista:** karga arrazista duten adierazpenak, esamoldeak, hitzak edo aditzak hitz egiterakoan erabiltzeari deritzo. Erabilera honetan, talde sozial txiroen, marjinatuen edo behartsuen inguruko aurreiritziak agertzen dira, haien kolorea, etnia, arraza edo jatorria dela eta. Aurreiritzi horiek, konnotazio negatiboarekin erabiliak dira.
 - **Adibidea:** “merkatu beltza”.
- ❖ **Erabilera etnozentrista:** Kultura bakoitzak norbere kulturaren nagusitza-ikuspegitik begiratzean datza. Generoa gizonen eta emakumeen arteko berdintasun eza sostengatzen duen elementu bereizgarria dela aldarrikatzeak iraultza ekarri zuen gurera, mundua ulertzeko beste modu bat, eta, batez ere, historikoki emakumeek gizartean jasandako bereizkeriari erantzun bat emateko giltza eman zuen. Generoaren elementua salatzeak bi ondorio nagusi ekarri zituen:
 - Gizarteak eraturiko teoria izanik, malgua eta aldakorra da. Ikuspegi berri horren arabera, nekez hitz egin ahal izango da emakume unibertsalaz edo gizon unibertsalaz.
 - Kanten Ezagutzaren Teoriaren ikuspegitik, berriz, benetako haustura epistemologikoa adierazten dute:

- Aldakortasuna (kulturen araberakoa).
 - Harreman-izaera (gizonen eta emakumeen azterketa).
 - Aniztasuna (aztertu genero-identitatea, arraza, mota...).
 - Jarrera (genero-harremanen testuinguruaren azterketa).
- ❖ **Erabilera androzentrikoa:** kasu honetan, gizona gauza guztien erdigune bezala adierazten duen hizkeraren erabilera da. Gizona da normala dena, eta beste guztia ezohikoa edo desbideratua da. Ondorioz, azken hori aipatzeko, salbuespen bezala zehazki horren izena, generoa... aipatu behar izango dugu.
- **Adibidea:** “gizon prehistorikoa”...
 - Alternatiba: gizaki prehistorikoa.

Esan beharra dago hizkera inklusiboak hizkuntzan adierazten diren diskriminazioei uko egiten saiatzen denez, oso lotuta dago hizkera ez-sexistarekin. Izan ere, gure gizartean, oso ohikoa da generoarekin, identitate sexualarekin, matxismoarekin... erlazionatutako hizkuntza erabiltzea. Horri uko egin nahian, gure hizkuntzari dagokion baliabideak bilatu behar ditugu.

Adibidea: euskaraz sexuak bereizten dira, eta jada, aurretik aipatu dugun “Erabilera sexista” puntuan, hainbat alternatiba ipini ditugu erabilera hori baztertzeko. Bestalde, gatzelaniaz, oso ohikoa da “*masculino genérico*” erabiltzea, hizkera generiko bezala. Hori egin beharrean, gizona eta emakumei erreferentzia egin ahal diegu esaldi berean (“*todos y todas*”, “*niños y niñas*”), edo bestelako hitz neutroak erabili (“*alumnado*”, “*profesorado*”...).

Aurreko guztia ikusita, argi dago hizkuntza oso tresna garrantzitsua dela, bai idatziz, ahoz edo keinuz erabiltzen dugunean. Hori dela eta, esan daiteke, ezin dugula nahi bezala erabili. Gauza ugari ikasi behar ditugu, horien artean, gure hizkuntza modu egoki batean erabiltzen.

Hizkera Inklusiboak egin dituen ekarpenen artean, hizkuntzaren erabilera egokiagoa izan da. Izan ere, generoen eta sexuen arteko berdintasuna bultzatzen duelako, matxismoa eta arrazismoa baztertzeko dituelako, eta identitate sexual desberdinak barneratzen dituelako.

Horrez gain, hizkuntzan erabiltzen den diskriminazioa ekiditen du modu sinplean eta baliabide desberdinak aurkeztuz. Hau da, arazoei eta diskriminazioari irtenbidea ematen dio, errespetuzko eta inklusiboki pertsona guztiak kontuan hartzen dituen modu batean.

Azkenik, kultura, erlijio, sexu, genero eta pertsona guztien berdintasunerako pausu garrantzitsua da. Izan ere, hizkuntza gure bizitzarako ezinbestekoa da, eta oinarririk garrantzitsuenak da komunikazioa ahalbidetzeko.

II. Seximo linguistikoa eta diskriminazio linguistikoa

Aurreko atalarekin atxikiz, hizkuntza erabiltzeko hainbat modu desegoki daudela esan dezakegu, eta horietako era bakoitza bere berariazko ezaugarriekin osatuta dago, hain zuzen. Atal honen helburuari dagokionez, hizkuntza sexistaren adibideak, arrazoiak, hizkuntza inklusiboa babesten duten hainbat lege garrantzitsu aipatuko ditugu. Beraz, hizkuntza sexistaren erabileraren adibideak, hizkuntza modu horretan erabiltzeko kausak zeintzuk diren, eta hainbat lege nabarmenduko ditugu.

1. Zein dira diskriminatzailetzat jo daitezkeen hizkuntzaren erabilera ohikoenak

Gipuzkoako Foru Aldundiaren *Hizkuntzaren erabilera ez-sexistarako jarraibideak* (Orebe, 2016)¹ izeneko lanean jasotakoaren arabera, hauek lirateke hizkuntzaren erabilera diskriminatzaile ohikoenak:

Esan beharra dago hizkuntza komunikazio sistema bat dela eta honen bitartez, ideiak, pentsamenduak, emozioak zein informazioa adierazten dugula. Beraz, tokian tokiko errealitate soziokulturala irudikatzen dugu honen bidez. Gizartea aldatzen doan heinean, hizkuntza ere aldatu egiten da.

Era berean, hizkuntzan aldaketak egiteak errealitateaz dugun kontzeptzioan eragin dezake, eta ondorioz, errealitatea bera aldatu. Ezin dugu aldeztu aurretik pentsatu gurekin ari diren guztiak, hots, ikasleak, lankideak, familiak... heterosexualak direnik.

Hori bera ere gertatzen obi da hizkuntzan, hau da, hizkuntzak errealitatea islatzeaz gain eraiki egiten du. Zentzu honetan, gure gizartean sortzen diren sexuen arteko desberdintasun barremanak hizkuntzaren erabileran islatzen dira. Era berean, hizkuntzan egindako erabilerak barreman mota hauek aldatzen lagunduko du.

¹ <https://www.gipuzkoa.eus/documents/2556071/2587709/Uso+no+sexista+del+lenguaje+GUI%CC%81A+eu.pdf>

Esaterako, “jauna” izenaren nagusitasuna nabarmen dezakegu gaur egun, androzentrismoak eraginda, askotan “jauna” izena erabiltzen da ere mezua zeini zuzentzen zaion jakin gabe. Modu honetan, idazki askoren goiburuetan “zuzendari/alkate/sailburu... jauna” erabili obi da, kargu horiek emakumeek maiatz betetzen dituzten arren.

Bestalde, hitanoa aditz formetan sexu-marka adierazten duen tratamendu bat da. Lagunarteko hizkera da, baina badu zerikusia burbiltasunarekin, etxekotasunarekin eta adiskidetasunarekin ere. Mezuaren hartzailea edo hartzaile taldea gizonetzkoak edo emakumezkoak direnean, aditzak marka ezberdina eramango du (K edo -A gizonetzkoentzat -toka-, eta -N edo -NA emakumezkoentzat -noka-). Hartzaileak talde mistoak direnean ordea, desegokia da atzizki edo marka maskulinoak erabiltzea. Zuka erabili daiteke edo inperatiboa. Dena den, hitanoaren erabilera desegokia egin izan da, herritar guztiei zuzendutako mezuetan toka erabiliz. Esaterako, auzitegi batean emakumeak egonda hitanoan zuzentzea mezua.

Horretaz gain, “-sa” atzizkiari dagokionez, zubereraz soilik erabiltzen den atzizkia dela esan daiteke. Atzizki hau darumaten beste hitz asko berriak edo maileguak dira, hala nola, alkatesa, aktorea... Euskara Batuan honen erabilera mugatu behar da, izen eta adjektiboetan genero gramatikalik ez izatean horren beharrik ez dagoelako (alkatea, aktorea, antzezlea...). Testuinguruak sexua argituko du. Eta sexua zehaztu nahi izanez gero, izen arruntetara joko da, emakumezkoei zein gizonetzkoei tratamendu bera ematen (askotan emakumeekin egiten da soilik -emakume bertsolaria-): alkate jauna, alkate andrea, neska dantzaria, mutil dantzaria...

Laburbiluz, kontu handia izan behar dugu hizkuntzaren erabilerari dagokionean, ezin delako emakumei modu horretan baztertu gizaratearen parte izango ez balira bezala. Horretaz aparte, -sa atzizkiaren erabilera ez da beharrezkoa, horren erabilera Euskara Batua mugatu beharra dago euskarak ez duelako genero gramatikalik.

2. Zein dira hizkuntzaren erabilera diskriminatzaileen iturburuak?

Gipuzkoako Foru Aldundiaren Hizkuntzaren erabilera ez-sexistarako jarraibideak (Orebe, 2016)² izeneko lanean honela azaltzen da hizkuntzaren erabilera diskriminatzailearen gertakaria:

² <https://www.gipuzkoa.eus/documents/2556071/2587709/Usa+no+sexista+del+lenguaje+GUI%CC%81A+eu.pdf>

Arazoa ez da hizkuntza, egiten dugun hizkuntzaren erabilera baizik. Ondorioz, hizkuntzaren erabilera sexista egiten dugu jendarte sexista eta androzentrikoan bizirik garelako. Hortaz, sexismoaren arazoetatik salbuetsita dagoen hizkuntzarik ez dago. Berez, hizkuntzaren sexismoa ez dago hizkuntzaren baitan, gure buruetan baizik. Oztupoak ideologikoak dira, berez. Esandakoaren arabera, errealitatea sexista edo ez sexista izan daiteke eta kontuan hartzen dena hori islatzeko modua.

Egoera eta errealitate sexistak daude, baina baita ez direnak ere. Eta ez diren horiek hizkera sexistaz deskribatu edo adierazten baditugu, gertatzen ari denaren irudi ezberdina emango dugu, estereotipo eta ikuskera sexistak indartuz. Honela, antzeko kargua eta baldintza berberetan parte hartzen duten gizon eta emakumeen bilera bat errealitate ez sexista bat izan daiteke, baina hau deskribatzerakoan edo egindako interbentzioei buruz hitz egitean ez baditugu emakumeak aipatzen, edo gizonak edo hauen interbentzioak lehenesten badira kasu honetan ere hizkuntzaren erabilera sexista egingo genuke

Hori gutxi izango balitz bezala, inbertsioaren arauari³ erreparatu, euskarak ez du genero gramatikalik, baina hala ere, genero bereizketa edo erabilera sexista egiten da. Horretaz aparte, gaztekerak euskararen eragin handia izan duenez, batzuetan gizonak izendatzeko formak orokortzea gertatzen da egoera batzuetan (semeak, erregeak, boluntarioak, anaiak, jaunak...). Bestalde, izen neutroak sexu batekin identifikatzea gertatzen omen da (esaterako: dekanoa, futbolaria) gizonekin, eta erizaina, garbitzailea, dantzaria... emakumeekin).

Inbertsioaren arauari erreparatu, oso erabilgarria da esaldi bat diskriminatuzailea den edo ez jabetzeko. Gainera, baliabide ona da hizkuntzaren erabilera sexistak zuzentzeko eta hausnartzeko. Orduan, gizonekin identifikatzen ditugun hitzak emakumeen hitzen truke aldatzea litzateke, eta alderantziz. Hau da, gizonak emakumeen egoeran jarri eta alderantziz, eta esaldia aldaketa horren argira irakurri edo entzun. Adibidez, guztiok gara euskaldun, guztiok anaiak gara... Inbertsioa: Guztiok gara euskaldun, guztiok abizpak gara ...

Honenbestez, nabiz eta euskarak genero gramatikalik ez izan, genero bereizketa edo erabilera sexista egiten da. Gainera, gaztekeraren eraginaren ondorioz, batzuetan hizkera maskulinoa gailentzen da eta izen neutroak sexu batekin identifikatzea gertatzen obi da. Horren ondorioz, inbertsioaren araua sortu egin zen gizonekin identifikatzen ditugun hitzak emakumeen hitzen truke aldatzeko.

³ Gizonekin identifikatzen ditugun hitzak emakumeen hitzen truke aldatzea litzateke, eta alderantziz.

3. Zer legek babesten du hizkuntzaren erabilera inklusiboa?

UPV/EHuren *hizkuntzaren eta irudien erabilera ez-sexistarako gida*⁴ izeneko lanean jasotakoaren arabera, hauek dira hizkuntzaren erabilera inklusiboari babes ematen dioten lege-testu eta dokumentu funtsezkoenak:

- **EAEko Emakumeen eta Gizonen berdintasunerako 4/2005 Legea:** “Orobat, jakintza-arlo guztietako irakats-lanean eta ikerketa lanetan genero-ikuspegia txerta dadin, bizkera ez-sexista erabil dadin, eta emakumeen jakintza eta emakumeek gizadiaren garapenari egindako garapen sozial eta historikoa jaso dadin bermatuko dute”. Beraz, irakaskuntzaren arloan eta ikerketa lanean genero-ikuspegia zabalitzeko ahaleginak bermatzen ditu lege honek.
- **14.1/1987 ebazpena, UNESCOren Biltzar Orokorrak eginiko bilkuran onetsitakoa:** “... erakundearen dokumentu guztien erredakzioan, esplizituki edo inplizituki sexu bakar bat izendatzen duten terminoak ekiditeko politikak burutzea, ez bada emakumeen aldeko neurriek eskatzen dutelako”. Ondorioz, idazkietan sexu bakar bati soilik erreferentzia egiten duten hitzak ekiditeko politikak burutzea nabarmentzen du ebazpen honek.
- **UNESCOren 109 ebazpenak, 1990- 1995.eko 25. bilkura:** ebazpen honek emakumea aipatzen duen biztegia erabiltzeko abolkatzen du, baita Estatu partaideen komunikazio guztietan, publikazioetan eta dokumentuetan erabil dadila ere.
- **UPV/EHUREN Estatutuak.** Hauxe esaten da 3. artikuluan: UPV/EHUK bere kide guztien berdintasuna bermatuko du, eta ez du inor diskriminatuko arrazoi hauengatik: jatorria, arraza, sexua, erlijioa, iritzia, hizkuntza edo bestelako baldintza pertsonal edo sozialen bat.

Jakina, hauek unibertsitateko testuinguruari eragiten dioten lege-testuak besterik ez dira. Bestalde, zerrenda hau egunez egun osatu eta eguneratu egiten da. Izan ere, ugariak dira nazioartean, estatu-mailan, autonomi erkidegoan eta udaletan zein eremu pribatuan azken urteotan garatu diren lege eta erregelamenduak, genero-ikuspegia barneratu, eta modu zabalagoan ere, inklusibitatea hartzen dutenak jomugan. Horren barruan, ia beti egiten zaio nolabaiteko aipamena hizkuntzaren erabilerari berari.

III. Zenbait dokumentu eta baliabide jakingarri

Hasteko, erreferentziazko giden ikuspegi orokorra emango dugu. Hau da, hizkera inklusiboarekin lotutako oinarrizko kontzeptuak eta auziak lantzen dituzten baliabideak zerrendatu ditugu. Hona hemen, oro har, funts-funtsezkotzat jo daitezkeen batzuk.

⁴ https://www.ehu.es/documents/1734204/1884196/Ez_sexistan_erabiltzeko_gida_EHU.pdf

- ❖ *Hizkuntza, hitzak baino zehozker gehiago. Hizkuntzaren erabilera ez-sexistarako proposamenak* (Emakunde/Emakumearen Euskal Erakundea, 1988).
- ❖ *Euskararen erabilera inklusiboa* (June Fernández Casete, 2018) Nahiz eta euskarak genero marka gutxiago izan, hausnartzeko gauzak daudela ere adieraztea garrantzitsua izan da dokumentu honetan.
- ❖ *Urtxintxa Astialdian sexismoari aurre argitzeko aholku sorta* (Urtxintxa Eskola, 2004). ideiak modu grafiko batean azaltzen dira.
- ❖ *Euskararen erabilera ez sexista* (Amelia Barquin, 2008).
- ❖ *Generoa Garapenerako Hezkuntzan. Estrategia politikoak eta metodologikoak* (Inma Cabello, 2006).
- ❖ *UPV/EHU-n euskararen eta irudien erabilera ez-sexistarako gida* (Marije Apodaka Ostaiakoetxea eta eta Eduardo Apodaka Ostaiakoetxea, 2006).
- ❖ *Uso correcto del lenguaje en discapacidad* (Guía para la contratación de personas con discapacidad): Hitzen erabilera ona erakusten digu ezgaitasuna duten pertsonen hitz egiterakoan.
- ❖ *Guía de comunicación inclusiva para construir un mundo más igualitario* (Bartzelonako Udala). Estereotipo eta aurreiritziz gabeko komunikazio bat hezitzea izango litzateke ekarpen garrantzitsuen gure ustez.
- ❖ *Komunikazio parekiderantz kazetarientzako eskuliburua* (Arrasateko Udala). Ekarpen interesgarri eta berritzailea daukala uste dugu albisteetan hizkera inklusiboa sartzea garrantzia handia duelako.
- ❖ *Euskera inklusiboa* (Euskaltzaindia). Euskaltzaindiak genero markarik ez duten onartu ditu lehen aldiz.
- ❖ *Hizkuntza erabilera ez sexistarako jarraibideak* (GFA). Ideia oso interesgarriak planteatzen dira honetan, hala nola, inbertsioen araua, genero kutsadura saihestea, maskulino orokortzaile faltsuari buruz hitz egitea...

III. Ikasleen ekarpenak

- ❖ *Hizkuntza modu inklusiboan erabiltzeko gida praktikoa* (Lantegi Batuak). Honen arabera hizkuntzari ematen diogun erabilera aldatuz gero, errealitateari buruz dugun kontzeptua ere aldatu egingo da.
- ❖ *Genero eta aniztasun sexualerako gidaliburua* (STEILAS). LGTBIQ mugimenduari buruzko kontzeptuak eta hobekuntzarako proposamenak ematen dira.
- ❖ *Hizkuntzaren erabilera ez sexistarako jarraibideak* (Gipuzkoako Foru Aldundia).
- ❖ *Bereizkeriarik gabeko tratamendua' epigrafearen barruan, 'Sexismoa', 'Askatasun sexuala' eta 'Migrazioa eta gutxiengo etnikoak' atalak* (Berria egunkariaren Estilo Liburua).

Alabaina, gaur egun eskuragarri dauden lan ugarien artean, badira lau lan, interes berezikoak direnak, geure ustez, Kriminologiako eta Zuzenbideko ikasleentzat. Hona hemen, lan horien erreferentzia laburra.

- ❖ *Euskararen Hizkera Inklusiboa* (UPV/EHUko Berdintasunerako Zuzendaritza eta Pikara Magazinek argitaratutako). Lehen adierazitakoaz gain, hau oso baliagarria dela gure lanerako pentsatzen dugu, hasteko UPV/EHUkoa delako, beraz, gu, EHU-ko ikasleak izanda, erabilgarriagoa egin ahal zaigu. Honek, hasteko gizonkera batua alboratzeko hausnarketak eta aztarnak ematen ditu. Jarraituz, komunikazio ez sexista bideratzeko gakoak proposatzen ditu, eta, azkenik, sexismoz haratago doa hizkera inklusiboari buruz hitz egiten (genero binarismoa azaltzen du, pertsona trans-en izendapena azaltzen du, guztiak heterosexualak garelako mitoa alde batera uzten du, kapazitismoari buruzko informazioa ematen du eta arrazakeria eza eta aniztasuna azaltzen du).
- ❖ *Askotariko kulturen errespetatzean oinarritutako komunikazio gida* (Ertzaintza 2015). Hemen aurkitu dezakegun ekarpena izango da kultura, arraza, etnia, erlijio eta identitate askorekin batera bizi garela kontuan harturik, ertzainek errespetu handiz jokatu behar dutela komunikatzerakoan, bai eta beren lanaren barruan edozein egoeraren aurrean ematen duten tratuan. Kriminologo modura, honen garrantzia azpimarratzen dugu, sektore askoren helburua kode etikoa garatzea izanik.

- ❖ *Publizitate eta komunikazio ez sexistarako kode deontologikoa eta autoerregulazioak Euskadin* (22 erakundek, 2005). berdintasun-maila handiagoko gizarte baterantz doan iritzi publikoa sortzeko, publizitate-agentziak eta komunikabideak sozializatorako eta balioen transmisiorako eta aldaketarako eragile garrantzitsuak dira.
- ❖ *Hizkuntza, hitzak baino zexer gehiago. Hizkuntzaren erabilera ez-sexistarako proposamenak* (Emakunde/Emakumearen Euskal Erakundea, 1988): hizkuntza ezinbestekoa dela gizakien garapenean dio, bai oso lotuta dagoelako pentsaerarekin, bai eta errealitatea, izendatu bai, baina interpretatu eta sinbolikoki sortu ere egiten duelako. Kriminologo modura ideia ona eta egokia iruditu zaigu honen hautaketa. Azken finean gure hizkera gure pertsonalitatearen adierazpide gisa joka dezake batzuetan, eta kriminologoen jokaeren azterketa egiten dugun heinean, egokia izango litzateke, hitzen erabilera ona jakitea.

IV. Komunikazio inklusiboarako zenbait jarraibide

- Aintzat hartu beharrezkoa da zein garrantzitsua den hizkuntza balioak transmititzeko tresna gisa: beharrezkoa da ahalegin guztia jartzea hizkuntza ez-diskriminatorioa, emakumeak ikusezin bihurtuko ez dituen, erabiltzean. Horretaz gain, gomendagarria da maskulino generikoaren ordeko hautabideak sustatzea (adibidez, «maisu-maistrak» edo «jaun-andreak» erabiltzea, maskulino soilaren orde). Halaber, ez litzateke erabili behar -sa atzizkia «aktorea», «alkatesa», «dangilesa» eta gisako hitzak sortzeko («aktore», «alkate», «dangile», etab. generikoak dira jada).
- Garrantzitsua da emakume eta gizonak pertsona independente eta beregain gisa erakustea, hizkuntzaren erabileraren bitartez. Bazter utzi emakumeak gizonen mendeko edo ondasun gisa irudikatzen dituzten esamoldeak. Ez da gomendagarria gizon batekiko duten ahaidetasun-harremanaren arabera identifikatzea emakumeak; beharrezkoak ez badira, saihestu egin behar dira ahaidetasunari buruzko aipamenak.
- Gomendatzen da ondo identifikatzea hizpide diren pertsonak, haien lanbideak eta karguak. Horretaz gain, saihestu beharko litzateke albisteen tratamenduan gehiegizko konfiantza jokatzea eta baita emakumeak haien izen osoa erabili gabe aitatzeko joera nagusia (adibidez, emakumezko eledun baten adierazpenak jaso eta haren izenik ez ematea) eta baita hedabideetan beren ezagutze publikoz azaltzen direnean ere emakumeak ponte izenez aipatzekoa. Horretaz aparte, ekidin beharko lirateke gizonak abizenez eta emakumeak izenez aipatzearen gisako asimetriak (Egaña/Maialen; Arzallus/Estitxu).

III. Ikasleen ekarpenak

- Aintzakotzat hartu emakumeek gizarteko talde eta kolektibo desberdinetan parte-hartzen dutela, eta ez izendatu kolektibo berezi eta unitario gisa. Emakumeak biztanleen erdia baino gehiago dira. Hala eta guztiz ere, ohikoa da hedabideetan «beste kolektibo bat» balira bezala aipatzea emakumeak: adinduak, etorkinak, sindikalistak, emakumeak... Ikusmolde horretan, badirudi emakumeak ez direla gizartearen talde ugarien erdiak, beste talde berezi bat baizik; horrela, gainera, ikusezin egiten da badirela emakume adinduak, etorkinak, sindikalistak etab. ere. Saihestekoak dira honelako ikuspuntuak: «emakumeen botoa erabakigarria izango da», zeinak agerian uzten baitu «gizonezkoen botoa» jotzen dela estandartzat; bai eta «kirola / emakumezkoen kirola» moduko adierazpideak, unibertsal eta neutrotzat aurkezten baitute maskulinoa .

V. Ondorio bidetik

Denon esku dago diskriminazio aztarnak ezabatzea gure eguneroko komunikaziotik. Argi dago gure gizartean agerian dagoela diskriminazio aztarnak dituzten hizkuntzaren erabilerak. Diskriminazio aztarna horiek antzinatik etorri arren, gaur egun hori diraute. Zorionez, gero eta zabanduagoa dago gizartean, horren kontzientzia eta erabilera horien aurkako jarrera.

Izan ere, gizartearen pluraltasuna dela eta, oso garrantzitsua da talde eta norbanako guztiak barne hartuko dituen ereduak suatzea, bai komunikazio idatzirako eta baita ahozkorako ere. Izan ere, genero-berdintasuna, diskriminazio-eza eta justizia soziala aldarrikatzen dituen gizartean, identitate sexual, kultura, etnia, erlijio eta nortasun guztietako kideek izan behar dute tokia. Ez gara sexu bakarreko, erlijio bakarreko edo etnia bakarreko kideen gizartean bizi.. Kide guztiek ez dituzte, bestalde, kapazitate berak.

Horrenbestez, langintza hau guztioi dagokiogu, eta bide honetan egiten den ahaleginaren emaitzak ere guztioi mesede egingo digu. Esan gabe doa ardura berezia dagokigula giza eskubideen alorrean lan egiten dugunoi: kriminologo zein juristei, alegia. Beraz, ezin diogu saihets egin honek guztiak dakarren erronkari; alderantziz, aurrez aurre begiratu, eta proposamen landuak eta hausnartuak egitea dagokigu. Lan honetan gaira hurbildu besterik egin ez garelarik, bide honetatik ezinbestean segitu beharko dugu. Hala bedi.

SAREKO ZENBAIT BALIABIDE JAKINGARRI:

- <https://ainhoaaltzuguren.wixsite.com/hizkerajuridikoargia/hizkuntza-inklusiboa>
- https://es.wikipedia.org/wiki/Lenguaje_sexista
- <https://afrofeminas.com/2014/03/31/palabras-que-discriminan-racismo-en-el-lenguaj/>
- <http://www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/es/glosario/item/103-lenguaje-androcentrista>
- https://www.andoain.eus/documents/131314/8202049/Euskararen+erabilera+ez+sexista+egiteko+gida_inpr.pdf/c55aed3d-6d27-5f66-77b9-37f1fa381b2b
- http://www.santurtzi.net/eu-ES/Zerbitzuak/Gizarte-Ekintza/Berdintasuna_Argitalpenak/Comunicacion_basada_en_el_respeto_cultural_eu.pdf
- https://www.irekia.euskadi.eus/uploads/attachments/7168/Codigo_Deontologico_eu.pdf?1446207170
- https://www.ehu.eus/documents/1734204/1884196/Ez_sexistan_erabiltzeko_gida_EHU.pdf
- <http://pdf2.hegoa.efaber.net/entry/content/429/euskera.pdf#page=13>
- <https://www.ehu.eus/documents/2007376/12795677/Euskararen-erabilera-inklusiboa.pdf/9d3417d4-4479-9b9c-e744-a49c31e65369>
- http://www.santurtzi.net/eu-ES/Zerbitzuak/Gizarte-Ekintza/Berdintasuna_Argitalpenak/Comunicacion_basada_en_el_respeto_cultural_eu.pdf
- https://www.plenainclusion.org/sites/default/files/informacion_todos.pdf
- <https://www.cba.gov.ar/wp-content/4p96humuzp/2013/06/Lenguaje-comunicaci%C3%B3n-y-discapacidad.pdf>
- http://centroderecursos.alboan.org/ebooks/0000/1303/12-EMA-LEN_eu.pdf
- <https://www.bertsozale.eus/eu/fitxategiak/generoa-dokumentazioa/2004-xakemate-aisialdian-sexismoari-aurre-egiteko-aholku-sorta>
- <https://www.gazteaukera.euskadi.eus/igualdad-participacion-y-sociedad/el-sexo-del-lenguaje/r58-2244/es/>